

Oslo, 30.06.2023

Forhåndssamtaler og planer ved begrenset forventet levetid

STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn), som samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og arbeid for likebehandling, takker for muligheten til å svare på denne høringen. Vi har vært den sentrale paraplyorganisasjonen på tros- og livssynsfeltet i 27 år og samler både majoritetstrossamfunnet og små minoritetssamfunn, så vel som religiøse og a-religiøse livssynssamfunn. Med denne bakgrunn har vi erfaring og kjenner feltet godt.

Generelt

Dokumentet om forhåndssamtaler og planer ved begrenset forventet levetid er godt lagt opp og gir god oversikt over råd og tips og ulike ressurser som kan være til hjelp for ansatte i helsesektoren.

Vi opplever også at det gir en fin oversikt over bakgrunnen for rådene, samt metode og prosess for å komme frem til dette.

Det er en styrke at det også finnes en veileder for møtet med pårørende.

Veilederen inneholder også flere punkter om tro og livssyn. Det vitner om en anerkjennelse av denne type behov og en forståelse av betydningen av tro og livssyn for mange mennesker i møte med kriser.

Tilbud om forhåndssamtaler:

STL støtter «hva er viktig for deg?»- innsteget. Det er et åpent spørsmål som gir pasient (og pårørende) mulighet til å selv å si hva som er viktig, uten å måtte oppgi eventuell religiøs/livssynsmessig tilhørighet.

Vi ser med glede at åndelige og eksistensielle temaer er høyt på lista over aktuelle emner for en forhåndssamtale. Dette er viktig da vi vet at tro og livssyn kan bidra til mening og håp og gi styrke i en krisetid, både for pasienter og pårørende.

Dokumentet har også en god åpning for samtale om ritualer. Ritualene er uttrykk både for tro og tradisjon og er vel så viktige for mange som en indre tro. Derfor er det godt at dokumentet også tar høyde for at man må snakke om ritualer i seg selv, ikke bare om tro.

OBS: ved bruk av tolk er det en viss fare for misforståelser og for at noe ikke kan sies av tolken til den det gjelder, av kulturelle årsaker. Slikt må avklares med tolken på forhånd.
Praktiske tips for hvordan rådet kan følges er gode.

Angående en individuelt tilpasset plan

Det er viktig å være eksplisitte på eventuelle tros- og livssynsbehov, ikke bare regne med at det er en del av en pasients nettverk, familieliv el.l. Erfaring fra preste- og samtaletjenesten på ulike sykehus bekrefter at et tilbud må gjøres kjent og synlig for at det skal tas i bruk. Kanskje særlig gjelder dette nyere tilbud som humanistisk eller muslimsk samtalepartner.

At man spør etter tros- og livssynsbaserte behov trenger ikke medføre at man loggfører tilhørighet til et tros- eller livssynssamfunn. Det er praksisen, mer enn tilhørigheten, som betyr noe i situasjonen.

Opplæring og veiledning:

STL har vært aktive på temaet livssynsbetjening i helse- og omsorgsinstitusjoner i en årrekke. Selv om det er en god utvikling ser vi også behov for kompetansehevende tiltak

Det vil være bra med kurs for ansatte i samarbeid med preste- og samtaletjenesten ved det enkelte helseforetak. Preste- og samtaletjenesten har lang erfaring både i det sjelesørgeriske/personlige møtet og i etisk refleksjon om slike møter. De har selvsagt også erfaring med å gjennomføre ritualer på et sykehus og i å veilede pårørende.

Det er av stor betydning at kliniske etikk-komiteer også har etisk/filosofisk/teologisk kompetanse representert. Det bidrar til et bredere perspektiv i ulike saker og borger dermed potensielt for bedre ivaretagelse av pasienter og pårørende.

STL vil også kunne tilby kurs og workshops om åndelige og eksistensielle perspektiver.

Avslutning

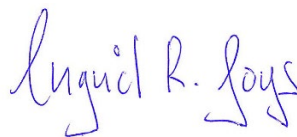
STL har i mange år bidratt på ulikt vis med kurs, workshops og i den offentlige samtalen om livssynsbetjening i helse- og omsorgsinstitusjoner. Nå arbeider vi med å få på plass et nettverk for ansatte på dette feltet og vi stiller mer enn gjerne opp på videre samtaler og arrangement knyttet til tematikken høringen handler om.

Vi er glade for at tros- og livssynsperspektiver i såpass stor grad synliggjøres i dokumentet, men håper samtidig våre innspill vil være til nytte og tas hensyn til.

Med vennlig hilsen,
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Ingrid Rosendorf Joys
generalsekretær